

обстеження умов життя домогосподарств): [стат. зб.]. - К.: Державна служба статистики України. - 2005. - 21 с.

9. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2010 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств): [стат. зб.]. - К.: Державна служба статистики України. - 2010. - 79 с.

УДК 316.444.

Остана О. М.

СОЦІАЛЬНА СУТНІСТЬ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Розглянуто соціальні наслідки міграційних процесів, наведено статистичну та аналітичну інформацію про іммігрантів в Україні. Особливий акцент зроблено на тому, що органи державної влади покликані приділяти більше уваги питанням імміграції та її наслідкам.

Ключові слова: міграційні процеси, глобалізація, імміграція, іноземці.

I. Вступ. Сучасний світ постає сьогодні як складне полісистемне утворення, що динамічно розвивається. Глобалізація призвела до активізації всіх форм міжнародної взаємодії і зокрема поставила на новий щабель таку форму як міграція робочої сили, яка виступає важливою складовою міжнародних економічних відносин [1].

Важливість дослідження міграційних процесів зумовлена стрімким зростанням їх обсягів, нарощуванням інтенсивності, поширенням на всю територію нашої країни, вагомих впливом на її економічний та соціальний розвиток. Особливе місце міграції робочої сили в сучасних умовах визначається насамперед її динамізмом, швидким реагуванням на зміни у суспільстві та економіці.

В даний час зміни, викликані глобалізаційними процесами, зачіпають різні сторони суспільного життя: від сімейних стосунків до форм державного устрою. Міграція як явище, історично властиве людям, також набуває нових форм і характеру. Немає жодної країни у світі, котра б на різних етапах свого розвитку тією чи іншою мірою не була задіяна у світових міграційних процесах: чи то у ролі країни-донора – поставачальника трудових ресурсів, чи то у ролі країни-реципієнта [2, с. 367].

II. Постановка завдання. Міграція охоплюючи та втягуючи у свою орбіту різноманітні сфери життєдіяльності людини, всі соціальні прошарки та групи населення, не лише здійснює

Conceptual principles of forming the state youth policy in Ukraine, proposed priorities for its implementation. The main achievements and challenges in youth residential lending. Keywords: state youth policy, youth housing lending concept.

вагомий вплив на становлення особистості, а й спричиняє швидку трансформацію суспільних інститутів, що готують її до ефективного життя у новому світі. В результаті сьогодні вже ні в кого не викликає сумнівів той факт, що міграція перетворилася на один з головних чинників політичної, економічної та соціокультурної динаміки сучасної цивілізації. Завданням дослідження є вираження важливості соціальної сутності міграційних процесів для України.

III. Результати. Питання міжнародного розвитку і зокрема процесів міграції робочої сили, розглядаються в працях багатьох науковців: П. Кругмана, Е. Лібанової, В. Левківського, М. Романюка, А. Киреева, Н. Куликова, Л. Лісогора, Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, О. Малиновської, А. Мокія, С. Пирожкова, Ю. Пахомова, С. Писаренко, О. Позняк, А. Поручника, О. Рогача, А. Румянцева, Є. Савельєва, А. Філіпенка, І. Школи, О. Шниркова та інших.

Враховуючи багатоманітність здобутків науковців-економістів у розробці даної проблематики, разом з тим впевнено можна сказати, що масштабність міграційних процесів у сучасному світі, значущість викликаних ними змін у життєдіяльності країн і народів, а також зростання соціально-психологічної напруженості на території перебування мігрантів вимагають посилення уваги до їх всебічного дослідження.

Частка міжнародних мігрантів становить 6-7% від чисельності постійного населення, і це негативно позначається на національності та загалом культурі приймаючої держави. Не менш загрозливими є наслідки міграційних процесів і для країн, що «розпорошують» таким чином власне населення, адже в результаті не лише все гостріше постає нестача трудових ресурсів, а й деформується статеві-вікова структура нації, яка втрачає найбільш здорових, молодих та освічених громадян [3].

Нині через Україну проходить один з найпотужніших міграційних потоків у світі, призво-

дячи до її геополітичного розшарування. Відповідно до даних Всесвітнього банку, у 2010 р. коридор «Росія-Україна» посів друге у світі місце за масовістю міграцій (3,7 млн. осіб), поступившись у власній популярності лише напрямку «Мексика-Сполучені Штати Америки» (11,6 млн. осіб). Загалом, за підрахунками ООН, за останнє десятиріччя потік нелегалів у нашу країну зріс приблизно у 20 разів. Причому, якщо раніше мігранти розглядали Україну здебільшого як тимчасовий притулок перед «ривком» до Європи, то в останні кілька років, коли Європейський Союз суттєво ускладнив для іноземців перетин власного кордону, значна їх кількість оселяється в нашій державі [4]. Торік на постійне місце проживання до України приїхало 64796 осіб, з них майже 20 тис. з Російської Федерації. Такі дані оприлюднила Державна служба статистики. Для порівняння, з Туреччини приїхало 3014 осіб, з В'єтнаму – 2522, а зі Сполучених Штатів – 1055 осіб.

Частка вихідців з Росії, які переїхали жити до України, була найвищою в 2011 році, і протягом останніх років демонструвала стабільне зростання. Так в 2010 році цей показник становив 14602, а в 2008-му – 8703 [5]. Проте це тільки фіксовані дані, а точну кількість нелегальних іммігрантів в Україні не знає ніхто: ні МВС, ні МЗС, ні Прикордонна служба, ні Президент з Прем'єр-міністр. Загальм число іммігрантів в нашій державі становить більше 7 мільйонів, і ці цифри лякають. Тільки близько 5% нелегалів потрапляють до України незаконно перетинаючи кордон (поза пунктами пропуску), решта 95% – це особи, які легально в'їхали до України і не хочуть повертатись додому. Іноземцям, які приїхали на навчання, дозволяється займатись підприємницькою діяльністю, тому 90% іноземних студентів торгують на ринках.

Можна сказати, що і наявність іммігрантів «б'є по-кишені» українського бюджету. Утримання одного нелегала в пункті тимчасового утримання коштує нашій державі близько 1000 гривень на місяць, а депортація – більше 1000 доларів. Пункти утримання нелегалів знаходяться під пильним наглядом Євросоюзу і різних правозахисних організацій, тому живеться нелегалам непогано – приміром, мусульман годують окремо, згідно з їх релігійними нормами.

Якщо у батьків-іноземців на території України народжується дитина, то вона отримує українське громадянство. Батьки цієї дитини, в свою чергу, мають право отримати громадянство за

спрощеною процедурою. Іноземці, які легально перебувають на території України користуються соціальною допомогою нарівні з громадянами України, наприклад, мають право отримувати допомогу при народженні дитини – 14500 гривень.

Громадяни країн СНД мають право на безвізовий в'їзд до України. Їм також дозволено не реєструватись в органах МВС за місцем проживання до 90 днів. Після закінчення цього терміну вони знову перетинають кордон туди – сюди і живуть цілком законно наступні 90 днів. І так раз-по-раз. Для порівняння – український громадянин повинен зареєструватись за новим місцем проживання протягом 10 днів [6].

Кожен іноземець, який отримав дозвіл на постійне проживання в Україні, має право викликати до себе в гості своїх співвітчизників. Закон не накладає обмежень ні по кількості цих осіб, ні по терміну їх перебування. Етнічні українці, які бажають іммігрувати до України, не мають жодних переваг перед іншими іммігрантами. Для порівняння – держава Ізраїль здійснює імміграцію виключно за національною ознакою. Ціни за комунальні послуги в Україні досить високі, але значно нижчі, ніж в Європі, тому, що наша держава виділяє з держбюджету дотації на оплату різниці між тарифами для населення і собівартістю цих послуг. Оскільки іноземці платять за комунальні послуги нарівні з громадянами України, то виходить, що значна частина держбюджету витрачається на дотації іноземцям.

Оскільки міграція – це процес переміщення людей з відсталих регіонів до розвинутих країн, мігранти, які потрапляють на територію України, є в своїй більшості представниками Сомалі, Афганістану, Пакистану, В'єтнаму тощо. Причому, захищаючись від депортації та плануючи «перетягнути» за собою членів своєї родини, всі вони прагнуть отримати у нас статус біженців. Вже нині в нашій державі з'являються своєрідні мікрорайони-земляцтва, особливо розгортання даної тенденції помітно у великих містах навколо речових ринків, на яких і торгує переважна більшість нелегальних мігрантів. За даними Українського руху проти нелегальної імміграції (УРПНІ), останнім часом у Києві та Харкові осідають китайці з в'єтнамцями, Дніпропетровську область заселяють узбеки, у Криму динамічно зростає кількість татар, Закарпаття та Буковину освоюють цигани.

Міграція стимулює дисбаланс у соціальній структурі регіонів, де здійснюється найбільше

скупчення мігрантів, в результат чого виникає ціла низка пов'язаних із цим соціальних проблем. Так досить часто життєдіяльність мігрантів супроводжується зневажливим та агресивним ставленням до місцевих мешканців, що закономірно викликає обурення та спротив громадян України, особливо молоді.

Враховуючи що сучасні мігранти у своїй більшості є представниками найбідніших країн і тікають з них не від кращого життя, навряд чи варто очікувати від цих людей високого освітнього рівня або кваліфікації. Оскільки європейські держави нині зацікавлені лише у трудових мігрантах, чий професійні здобутки або творчі здібності здатні гарантувати швидкий прибуток, саме таких вони і відбирають, конкуруючи у цьому з США і Канадою та вигадуючи для них все нові й нові спеціальні програми підвищення рівня власної міграційної привабливості. В результаті Україні залишаються «відбраковані» мігранти (це, здебільшого, громадяни Афганістану, Індії, В'єтнаму, Іраку, Бангладеш, Китаю, Пакистану, Шрі-Ланки, частка яких у загальній кількості становить 95%), які подекуди навіть не мають шкільної освіти і швидше за все поповнюють лави кримінальних угруповань.

Натомість нашу Україну покидають високоосвідчені, висококваліфіковані громадяни, які в пошуках кращої долі, і це в основному стосується матеріального блага, змушені працювати далеко не відповідно до рівня їх інтелектуального розвитку. Таким чином, відбувається «розпорошення» українського розуму по світі. Здійснюється витік українського інтелекту, який частково поповнюється за рахунок іммігрантів, але більшість з них немає навіть вищої освіти, в той час, як ряди українських мігрантів заповнюють навіть особи зі ступенем доктора наук. Не говорчи вже про таку важливу проблему, як створення сімей наших громадян з громадянами інших націй, і в результаті втрата української як кровної, так і культурної ментальності.

Такий нееквівалентний обмін між громадянами нашої держави та іммігрантами, що впливають в нашу націю, і намагаються зайняти там місце «неукраїнських» українців, має більше негативний вплив, ніж якісь позитивні наслідки для нашої держави. Проблеми пов'язані з імміграцією набувають гостроти з кожним роком і вимагають до себе більшої уваги з боку держави та міграційної політики.

Можна виділити такі основні види негативних факторів, що несуть небезпеку нашій дер-

жаві, при зростанні масштабів нелегальної міграції:

– додаткові витрати бюджетних коштів на утримання, обслуговування, ідентифікацію, депортацію нелегальних мігрантів; витрати, пов'язані з функціонуванням центрів тимчасового перебування нелегалів та біженців;

– ріст етнічної злочинності та соціального напруження в регіонах зосередження значної кількості іноземців-іммігрантів та нелегалів;

– поширення нетипових інфекційних захворювань;

– вірогідність переховування серед цих нелегалів небажаних осіб, терористичних груп, які загрожують національній чи міжнародній безпеці.

IV. Висновки. Сучасні міграційні процеси являються надзвичайно чутливим індикатором до негативних виявів в організації суспільного життя. Оскільки міграція, як елемент соціальної складової економічної безпеки, має істотний вплив на показники економічної безпеки, державотворцям слід усвідомити ситуацію, що склалася, як одну з головних загроз національної безпеки і в співвідношенні «інтереси Європи – соціальний спокій власних громадян» віддати перевагу інтересам своєї країни, допускаючи на власну територію мігрантів, здатних послужитися економіці держави.

1. Дерій Ж. В. Стан та передумови сучасних міграційних процесів [Електронний курс] / Ж. В. Дерій // Режим доступу http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2011_48/4.htm

2. Хищенко О. Україна у світових міграційних процесах / О. Хищенко // Збірник друкованих студентських праць. 2009. – С. 367-369.

3. Загарницька І. Сучасне дитинство в контексті міграційних процесів: українське реалі [Електронний курс] / І. Загарницька // Режим доступу – http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vird/2011_17/Pdf/32.pdf

4. Лавриненко С. І. Сучасний стан та перспективи розвитку трудових ресурсів України / С. І. Лавриненко // Стратегічні пріоритети: науково-анліт. щокварт. зб. 2009. – № 1(10). – С. 115-127.

5. Українців меншає, іноземців більшає в Україні. [Електронний курс] – Режим доступу – <http://www.voanews.com/ukrainian/news/ukraine/immigration-to-ua-2012-03-01-141044013.html>

6. 19 фактів про імміграцію до України. – [Електронний курс] Режим доступу – http://orientyry.com/analytika/19_faktiv-pro-immigraciju-do-ukraini.html

7. Нові українці чи нові проблеми? Сучасні іммігранти в Україні. [Електронний курс] – Режим доступу – http://www.novadoba.org.ua/sites/default/files/files/razom_na_odniy_zemli/1.9.pdf

8. Брайтчевська О. Соціально-демографічні характеристики іммігрантів // «Нетрадиційні» іммігранти у Києві:

сім років потому / За заг. ред. Пилинського Я. М. - К.: Стилюс, 2009. - С. 91-99.

9. Сайт Державного комітету статистики України. - [Електронний ресурс] - Режим доступу <http://www.ukrstat.gov.ua>

The social consequences of migration processes are considered, information and data relating to immigrants are provided, it is emphasized on the obligation of public authorities to pay more attention to issues of immigration and its consequences.

УДК 65.015.1:330.341.1

Пасєка С. Р.

МОТИВАЦІЙНІ ЧИННИКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

У статті визначена роль мотивації та мотиваційної сфери використання соціально-трудового потенціалу в цілях інноваційного розвитку. Вказано основні мотиваційні чинники, які спонукають до інноваційної праці працівників, представлені результати мотиваційного моніторингу в Черкаському регіоні.

Ключові слова: мотивація, мотиваційні чинники, інноваційна праця соціально-трудового потенціалу, мотиваційна сфера.

I. Вступ. У системі чинників економічного зростання, забезпечення конкурентоспроможності та ефективної зайнятості населення саме інновації визнаються світовою наукою та практикою господарювання вирішальною умовою успіху. Виходячи з цілей забезпечення процесів відтворення і розвитку соціально-трудового потенціалу регіонів на інноваційній основі важливо дослідити вплив мотиваційних чинників і окреслити ту мотиваційну сферу, яка виступає як ієрархічна система мотивів (спонукальних причин), які обумовлюють поведінку та діяльність носіїв соціально-трудового потенціалу. З іншого боку, важливо визначити відповідні суб'єкти та об'єкти мотиваційного впливу. Проблеми нестабільного інноваційного розвитку регіонів України, у тому числі стратегічних ресурсів цього розвитку, акумульованих у соціально-трудоному потенціалі, обумовлюють актуальність досліджень основних причин та відповідно мотиваційних чинників використання і розвитку потенціалу регіонів на інноваційній основі.

Теоретико-методологічні й економіко-організаційні аспекти формування та використання соціально-трудового потенціалу розглянуто багатьма зарубіжними та вітчизняними вченими. Значно менше публікацій, присвячено проблемам мотивації загалом, хоча над цим працю-

ють такі автори як Буднікевич І. М., Грішнова О. А., Захарченко В. І., Колот А. М., Корсіков Н. М., Лібанова Е. М., Лісогор Л. С., Меркулов М. М., Новікова О. Ф., Новіков В. М., Онікієнко В. В., Петрова І. Л., Прокопенко О. В., Садова У. Я., Семів Л. К., Семікіна М. В., Шаульська Л. В. та інші. Проте недостатньо висвітленими є питання, пов'язані зі специфікою мотиваційної сфери інноваційного розвитку для різних груп носіїв соціально-трудового потенціалу, ієрархією мотивів та суб'єктів мотиваційного впливу загальнодержавного, регіонального, організаційного та особистісного рівня.

II. Постановка завдання. Метою статті є визначення мотиваційних чинників та мотиваційної сфери використання соціально-трудового потенціалу в цілях інноваційного розвитку. У контексті поставленої мети були визначені такі завдання:

– визначити основні мотиваційні чинники інноваційного розвитку та виокремити основні складові мотиваційної сфери;

– дослідити ієрархію та сили прояву мотивів для реалізації творчого потенціалу у сфері найманої праці на підприємствах в регіонах України.

III. Виклад основного матеріалу. Процеси відтворення, реалізації та розвитку соціально-трудового потенціалу регіону відбуваються під прямим і непрямим впливом безлічі чинників – географічних, історичних, культурних, демографічних, політичних, економічних, соціальних, екологічних, техногенних, конкурентних та інших, які проявляють себе з різною силою, спрямованістю, на різних економічних рівнях. З точки зору теорій управління людськими ресурсами, однією з функцій, яка забезпечує досягнення поставлених цілей, зокрема може забезпечити інноваційний розвиток в умовах ринкових відносин є мотивація.

Характеристика мотиваційних чинників передбачає використання цілої низки класифіка-